

ΕΤΕΡΟΠΤΩΤΟΙ ΟΝΟΜΑΤΙΚΟΙ ΠΡΟΣΔΙΟΡΙΣΜΟΙ

Οι ετερόπτωτοι ονομαστικοί προσδιορισμοί **προσδιορίζουν ονόματα** ή άλλες λέξεις που έχουν θέση ονόματος. Δηλώνουν τη σχέση μεταξύ προσδιοριζόμενου και προσδιορισμού και **βρίσκονται σε μία από τις πλάγιες πτώσεις**, γενική, δοτική, αιτιατική.

Γ Ε Ν Ι Κ Η

Η γενική ως ετερόπτωτος ονομαστικός προσδιορισμός διακρίνεται στα ακόλουθα είδη:

α. γενική κτητική:

Ἡ πόλις ἡμῶν ἐτίμα καὶ τότε τοὺς ἀγαθοὺς. | Ν.Ε.: Το δωμάτιό μου είναι ευρύχωρο.

β. γενική του δημιουργού:

Τὰ τοῦ Ἡρακλέους ἔργα ξὺν πόνῳ ἐγένετο. | Ν.Ε.: Αγόρασα τις «Δοκιμές» του Σεφέρη.

γ. γενική διαιρετική: προσδιορίζει κυρίως λέξεις που δηλώνουν ποσό ή αριθμό και συχνά επίθετα υπερθετικού βαθμού, καθώς και επίθετα ή αντωνυμίες ουδέτερου γένους:

Πλουτοῦσι καὶ οἱ πολλοὶ τῶν τεχνιτῶν. | Ν.Ε.: Δες το πρώτο μέρος του βιβλίου.

δ. γενική της ύλης:

ἀσπίς χρυσοῦ – τάλαντα ἀργυρίου | Ν.Ε.: παράθυρα αλουμινίου

ε. γενική του περιεχομένου: προσδιορίζει συνήθως λέξη περιεκτική, όπως *ἀγέλη, ἄμαξα, ἀριθμός, ὄχλος, πλῆθος, πλοῖον, στόλος, στρατιά, σωρός* κ.ά.:

ὁ ὄχλος τῶν στρατιωτῶν – ἀγέλη δελφίνων | Ν.Ε.: αποθήκη πυρομαχικών

στ. γενική της ιδιότητας: δηλώνει ηλικία, μέγεθος, βάρος ή άλλο ιδιαίτερο γνώρισμα του όρου που προσδιορίζει και συνοδεύεται συχνά από αριθμητικό ή από επίθετο που δηλώνει ποσό:

ὁδὸς πολλῶν ἡμερῶν – ἔργα ἀρετῆς | Ν.Ε.: παιδί έξι ετών – ποτήρι του νερού

ζ. γενική της αξίας ή του τιμήματος: δηλώνει την υλική ή ηθική αξία του όρου που προσδιορίζει. Με γενική της αξίας συντάσσονται και τα επίθετα *ἄξιος, ἀνάξιος, ἀντάξιος, ἀξιόχρεως (άξιος), ὠνητός, τίμιος, ἄτιμος* κ.τ.ό.:

Κατέλιπε πέντε ταλάντων οὐσίαν. (περιουσία) | Ν.Ε.: Αγόρασε εισιτήριο εξήντα λεπτών. Είναι άνθρωπος κύρους.

ΠΡΟΣΟΧΗ!

Οι γενικές κτητικές, διαιρετικές, ύλης, ιδιότητας, αξίας ως ετερόπτωτοι προσδιορισμοί δεν πρέπει να συγχέονται με τις αντίστοιχες **γενικές κατηγορηματικές, οι οποίες είναι κατηγορούμενα σε πτώση γενική και εξαρτώνται από κάποιο συνδετικό ρήμα:**

Τὸ ἱερὸν ἔστω Διός. [γεν. κατηγορηματική κτητική]

Διὸς θωμὸν ἰδρύσατο. [γεν. κτητική]

Ν.Ε.: Το παιδί είναι της Μαρίας. Το παιδί της Μαρίας κλαίει.

η. γενική της αιτίας: προσδιορίζει επίθετα ή ουσιαστικά δικανικής σημασίας, όπως *αἵτιος, ἀναίτιος (αθώος), ἔνοχος, ὑπαίτιος, ὑπεύθυνος, ὑπόδικος, ἀγών (δίκη), αἰτία (κατηγορία), γραφή (έγγραφο καταγγελία), δίκη* κ.τ.ό., καθώς και επίθετα ή ουσιαστικά που δηλώνουν κάποιο ψυχικό πάθος, όπως *εὐδαίμων, μακάριος, θαυμάσιος, φόβος, λύπη, ὀργή, χαρά, δόξα* κ.τ.ό.:

γραφὴ ὕβρεως – δίκη κλοπῆς | Ν.Ε.: Κρίθηκε ένοχος φόνου. Τον συνεπήρε η χαρά της επιτυχίας.

θ. γενική υποκειμενική: προσδιορίζει ουσιαστικά ή επίθετα που δηλώνουν ενέργεια της οποίας το υποκείμενο φανερώνει η γενική:

Διὰ τάχους ἡ νίκη τῶν Ἀθηναίων ἐγίνετο. [ἐνίκησαν οἱ Ἀθηναῖοι] | Ν.Ε.: Η δύση του ήλιου τον μάγεψε.

ι. γενική αντικειμενική: προσδιορίζει ουσιαστικά ή επίθετα που δηλώνουν ενέργεια της οποίας το αντικείμενο φανερώνει η γενική. Με γενική αντικειμενική συντάσσονται ονόματα (ουσιαστικά ή επίθετα) ομόρριζα με ρήματα που δέχονται αντικείμενο σε γενική:

Διδάσκαλος τῶν παιδῶν ἐγένετο. [διδάσκει τοὺς παῖδας] | Ν.Ε.: Κάνει έλεγχο τιμών. [ελέγχει τις τιμές]

ια. γενική συγκριτική: δηλώνει το πρόσωπο με το οποίο συγκρίνεται ένα άλλο όμοιό του, αποτελώντας τον **β' όρο της σύγκρισης** αυτής. Με γενική συγκριτική συντάσσονται:

- επίθετα συγκριτικού βαθμού ή επίθετα που έχουν συγκριτική σημασία, όπως *πρότερος, ύστερος, διπλάσιος, πολλαπλάσιος* κ.τ.ό.:
Πρότερος τοῦ λοχαγοῦ ἐπορεύετο. | Ν.Ε.: Παίρνει μισθό διπλάσιο του περσινού.
- επίθετα υπερθετικού βαθμού, όταν αυτό που συγκρίνεται δεν αποτελεί μέρος αυτού που δηλώνει η γενική. Στην αντίθετη περίπτωση η γενική είναι διαιρετική:
Ναυμαχία γὰρ αὕτη μεγίστη δὴ τῶν πρὸ αὐτῆς γεγέννηται. [γεν. συγκριτική]
Σαγγάριος μέγιστός ἐστι τῶν ἐν Βιθυνίᾳ ποταμῶν. [γεν. διαιρετική]

δοτική

Η δοτική ως ετερόπτωτος ονοματικός προσδιορισμός διακρίνεται στα ακόλουθα είδη:

α. δοτική αντικειμενική: συντάσσονται ονόματα ομόρριζα με ρήματα που δέχονται αντικείμενο σε δοτική:

τὰ παρ' ἡμῶν δῶρα τοῖς θεοῖς [δίδομεν τοῖς θεοῖς]

β. δοτική της αναφοράς: προσδιορίζει επίθετα, όπως *ἀσθενής, δεινός, καλός, δυνατός, ικανός, εὐπροσήγορος* (γλυκομίλητος, προσηνής), *ἰσχυρός, τραχύς, φοβερός, ταχύς* κ.τ.ό.:

ἀσθενὴς τῷ σώματι – ταχύς τοῖς ποσὶ – εὐπροσήγορος τῷ λόγῳ

αιτιατική

Η αιτιατική που προσδιορίζει ετερόπτωτα ένα όνομα **δηλώνει αναφορά και μεταφράζεται «ως προς» ή «στο»:**

Τυφλὸς τὰ τ' ὤτα τὸν τε νοῦν τὰ τ' ὄμματ' εἶ.

Ἐλληνες τὸ γένος – ταχύς τοὺς πόδας – φιλοτιμότατος τὴν γνώμην

Συχνές αιτιατικές της αναφοράς είναι οι λέξεις: *τὸν ἀριθμόν, τὸ βάθος, τὸ εὖρος, τὸ μέγεθος, τὸ μήκος, τὸ πλῆθος, τὸ ὕψος* κ.τ.ό.:

Τεῖχος πλίνθινον ὠκοδόμητο, τὸ μὲν εὖρος πεντήκοντα ποδῶν, τὸ δὲ ὕψος ἑκατόν.

Ν.Ε.: Αγόρασε ὕφασμα δύο μέτρα φάρδος.